

SITUACIONA, TEHNOLOŠKA I EKONOMSKA INFORMACIJA / SITUATIONAL, TECHNOLOGICAL AND ECONOMIC INFORMATION

Sedić Rijad¹

¹"Wizz Air Holdings Plc" Mađarska (Hungary)

e-mail: sedic.rijad@gmail.com

Pregledni članak

UDK / UDC 003.1 + 620 + 330

Sažetak

Kategorija „društveni sistem informiranja“ značajan je podsticaj u jednom novom pravcu. Uz sistem javnog informiranja i brojne sisteme internog informiranja, društveni sistem informiranja obuhvata gotovo cjelokupnu oblast informiranja. Kritika u radu, podjele na ova tri sistema nije „radikalna“ i negatorska. Te su kategorije opisane ne kao „muzejske“ vrijednosti nego kao polazne funkcije za unaprjeđenje niza drugih društvenih vrijednosti. Svrha rada je da dođe do razumijevanja suštine informiranja i njegove korespondencije sa zbivanjem. Kritički je izvršeno preispitivanje dosadašnje podjele, kriteriji i principi te na toj podlozi tragalo se za novim, koji neće biti diskriminatorni i reduktibilniji. U praksi se, međutim već duže vremena ostvaruje cjelovitost u organiziranju informiranja, što nije slučaj i sa razmišljanjima, razgovorima i teorijskim stručnim raspravama o ovom fenomenu. Čitava ova „teorija“ ili „priča“ o informiranju znatno kasni u odnosu na realna zbivanja, pa tako zadržava diskriminaciju i redukciju informiranja samo na sredstva javnog informiranja.

Ključne riječi: sistem informiranja, javno informiranje, okruženje, komunikacioni kanali.

JEL klasifikacija: D8

Abstract

The category "social information system" is a significant impetus in a new direction. In addition to the public information system and numerous internal information systems, the social information system includes almost the entire field of information. Criticism in the paper, of the division into these three systems, is not "radical" and negative. These categories are described not as "museum" values, but as starting functions for the improvement of a number of other social values. The purpose of the work is to reach an understanding of the essence of information and its correspondence with reality. The previous division, criteria and principles were critically re-examined, and on that basis a new one was sought, which would not be discriminatory and more reducible. In practice, however, integrity has been achieved in the organization of information for a long time, which is not the case with thoughts, conversations and theoretical expert discussions about this phenomenon. This whole "theory" or "story" about information lags significantly behind real events, thus maintaining discrimination and reduction of information to only public information means.

Keywords: information system, public information, environment, communication channels.

JEL classification: D8

UVOD

Društvena kategorija „sistem informiranja“ bila je „prvi pokretač“ – motiv bavljenja ovom problematikom, a cilj je pokušaj da se razumije fenomen informiranja u svoj njegovoj kompleksnosti. Šta je „sistem informiranja“, koje su njegove osobine, kakva struktura i odnosi“. O tome kod nas u Bosni i Hercegovini nema mnogo teorijskih i stručnih radova. U nekim od onih rijetkih se, međutim, vrlo površno govori o ovom sistemu, pri čemu se on identifikira sa sistemom javnog informiranja ili se o njemu govori tako neodređeno i uopćeno da je jasno da nije shvaćena njegova suština.

Kakav je odnos između društvenog sistema informiranja i sistema javnog informiranja? To bi moglo biti također značajno pitanje u pokušaju razumijevanja suštine informiranja, odnosno suštine društvenih procesa i odnosa sa stanovišta prirode „otuđenih“ i ogoljenih informacija.

Pored ovih sistema, odnosno podjela, postoji i niz drugih kojima se pokušava secirati široko područje informiranja. Kakva je vrijednost tih podjela u okviru informiranja na sisteme, a informacija na razne vrste, kategorije i sl.

1. SISTEM INFORMIRANJA

Da bi bilo opravdano unutar cjelokupnog sistema informiranja u globalnom društvu, u ovom primjeru u BiH uvjetima i odnosima potrebno je razlikovati najmanje tri relativno samostalna i autonomna dijela, odnosno podsistema: društveni sistem informiranja, javni sistem informiranja i brojne sisteme internog (unutarnjeg) informiranja u pojedinim organiziranim, legalnim dijelovima društva (proizvodne i uslužne organizacije, ...). Već na prvi pogled izvjesno je da to nisu neki odvojeni, separadni sistemi, već mogu biti samo podsistemi u ukupnom sistemu informiranja, kao i to da uvijek ostaje još mnogo šta izvan sistema, kao i njegovo „okruženje“, kao ono što ga istovremeno i hrani i osiromašuje, učvršćuje i destabilizira. Odnos između pomenuta tri sistema odnosno podsistema mogao bi se predstaviti krugovima koji se velikim dijelom dodiruju, presijecaju i poklapaju.

Pretpostavljena izvjesnost ipak je problematična i to iz razloga što su dva od ukupno tri dijela – podsistema bila gotovo uvijek zanemarivana i zapostavljana u stručnim i svakodnevnim raspravama o problemima informiranja. U sjeni sistema javnog informiranja stalno su bili društveni sistem informiranja i brojni sistemi internog informiranja u pojedinim organiziranim dijelovima društva.

Ukoliko bi se zadržali na ovoj podjeli, morali bismo objasniti ne samo razloge zanemarivanja ova dva dijela nego i njihove elemente, strukturu, unutarnje odnose sa drugim dijelovima cjelokupnog sistema informiranja, kao i sa drugim faktorima političkog sistema i elementima „okruženja“. Te aspekte ćemo za sada morati zanemariti i zato što bi zadržavanje samo na takvoj podjeli išlo u prilog favoriziranju jednog na štetu druga dva dijela – podsistema.

Ipak, ne možemo izbjeći postavljanje nekoliko pitanja koja ostaju na nivou apodiktčnosti pomenute podjele. Mi, na primjer, ne možemo ostati ravnodušni na dugo zapostavljanje društvenog sistema informiranja. Zašto se kod nas u Bosni i Hercegovini nije više naglasilo i u teoriji i u praksi, informativni karakter ili informativna priroda i funkcija statistike, računovodstva, evidencije i hronologije, dokumentacije i drugih sličnih aktivnosti službi – dijelova društvenog sistema informiranja? I to ne samo u smislu njihovog institucionaliziranja i organiziranja na državnom nivou nego i u svakoj javnoj i privatnoj organizaciji i td.

Ne treba, naravno, zanemariti značajne rezultate u tom smislu, ali čini se da nije sasvim pogrešno ako se kaže da ove aktivnosti, službe i organizacije koje postoje u društvu još egzistiraju kao nešto ne – informativno, naprotiv, kao nešto vrlo povjerljivo, konspirativno. Izvjesni naponi

učinjeni su u segmentu knjigovodstva na višim nivoima organiziranja i djelovanja društva. Neophodno je, međutim, još više otvoriti izvještaje prije svega zaposlenima u organizacijama pa onda i široj javnosti i to na način da se može upoređivati sa drugim sličnim organizacijama i na toj osnovi izvlačiti odgovarajuće zaključke i učestvovati i učestvovati u iniciranju, usvajanju i realizaciji odluka o svim društveno – ekonomskim pitanjima.

Ovaj rad inicirao i pitanje o opravdanosti podjele unutar sistema informiranja. U suštini namjera nije težnja ili strast za nekim diobama, podjelama, starim i novim „distinkcijama“ i teorijama, nego pokušaj da se razumije suština društvenih i ekonomskih odnosa sa stanovišta prirode i funkcije informiranja u svoj njegovoj složenosti i problematičnosti. Nužno je učiniti koliko je moguće da se izbjegne reduciranje informiranja samo na njegov jedan dio, bez obzira koliko on bio značajan. U tome bi se još više uspjelo kada bi svi značajniji dokumenti organizacija dosljednije doznacavali i razrađivali elemente koje sadrži zakonska kategorija „sistem informiranja“, odnosno informiranje. Ovaj pojam unutar unutar pravnih legislativa organizacija ne razrađuje na dijelove i funkcije sistema informiranja i taj se pojam nigdje ni ne pominje.

S druge strane, još je veoma izražen ignorantski odnos prema veoma razuđenom i za ukupne procese informiranja značajnom takozvanom internom informiranju. Njegova internost se spontano, ali sa visokim stepenom ubjeđenja prevodi riječima „zatvorenost“, „tajnovitost“ i slično. Riječ je, međutim, o unutarnjem informiranju u smislu određenih struktura i sadržaja, koji su i značajni za one „spolja“ i, najčešće njima i dostupni.

2. NEDOVOLJNOST PODJELE INFORMACIJA NA „JAVNE“ I „INTERNE“, „PRIMARNE“ I „SEKUNDARNE“

Naznačili smo neke podjele u okviru globalnog sistema informiranja i upozorili na problematičnost, odnosno nekonzistentnost u uvažavanju razlika pojedinih njegovih dijelova – podsistema. Još je, međutim kompliciranija situacija u širokom području informacija – onih osnovnih elemenata i sistema i svakog oblika informiranja i ukupne informativne djelatnosti. Postoji zaista bezbroj podjela informacija: na javne i interne, opće, posebne, specijalne, analitičke, svodne, derivirane, poslovne, tehničke, direktivne, verbalne, brojčane, zvanične i nezvanične, primarne i sekundarne, pouzdane i „dozirane“ ili „frizirane“, problemske – alternativne, otvorene i neopozive, i slično.

U toj šumi gotovo da i nema putokaza, te je razumljiva ne samo teorijska nego i praktična nesigurnost koju osjećamo u susretu sa ovim i sličnim distinkcijama. Nema tu vrhovnog principa i kriterija razlikovanja, koji bi obuhvatio i secirao cjelokupnu oblast informiranja. Na prvi pogled, se čini korektna i produktivna podjela na javne i interne informacije. Ili, podjela na primarne i sekundarne također na prvi pogled obećava mnogo. Međutim, vrlo brzo se možemo uvjeriti ne samo u relativizam te podjele nego i u njenu nedostatnost i veoma prepoznatljivu diskriminaciju koja vodi redukciji i osiromašivanju pojma informiranja.

Jer i. Podjelom na javne i interne, i na primarne i sekundarne, iz oblasti informiranja se gotovo potpuno isključuje sve što je „interno“ i „sekundarno“. Ovdje je naravno, neizbježno pitanje – po kome kriteriju je nešto javno, a drugo interno, primarno ili sekundarno? Prva podjela je nešto starija, pa zbog toga nosi više „grijeha na svojoj duši“, ali je druga agresivnija i narcisoidnija.

Iz metodičkih razloga ovdje hipotiziramo podjele, govorimo o njima kao određenim subjektivitetima. Razumljivo je, naravno, da pod tim treba podrazumijevati samo konkretne ljude i društvene grupe, njihove akcije, interesiranja i interese, ciljeve i sredstva. Nije nikakva podjela sama po sebi bila uzrok određenim odnosima i shvaćanjima. To što je „interno“ u oblasti informiranja postalo drugo ime za nešto „zatvoreno“, konspirativno, nedokučivo, ili, suprotno

tome, za nešto sporedno, neznatno, nešto što svoju vrijednost obezbjeđuje izvjesnim potezima u čijoj suštini mistificiranje i slično, izraz je određenih uvjeta i socijalnih pretpostavki koje bogatstvom svoje raznolikosti i dinamičnosti stalno mijenjaju sadržaj po formi konstantne riječi. Status i nivo „internih informacija“ i kanala u službi njihovog obrađivanja i prenošenja ne može bez niza konkretnih elemenata gotovo ništa reći o stepenu demokratičnosti u društvu ili u određenom njegovom segmentu. Ako se o tim odnosima i proporcijama ne može mnogo šta pouzdano ustvrditi, izvjesno je da interne informacije, u onom smislu koji je sugeriran, nigdje i nikada neće postati suvišne, nepotrebne. S druge strane, ima li se u vidu činjenica da se i javnost rada ostvaruje prije svega u određenim strukturama i tim je značajnija i veća ukoliko su te strukture uže u smislu njihove blizine kanalima i mjestima odlučivanja, neće zvučati kao obmana konstatacija da javno informiranje, porastom demokratičnosti društva ne samo da neće „progutati“ „interno“ informiranje (njegove kanale, oblike i sadržaje) nego će ga, naprotiv, jačati i to u smislu da određena odluka i stav budu zaista izraz svih subjektiviteta koji su „unutra“.

3. FENOMENOLOŠKI POKUŠAJ STAVLJANJA U ZAGRADE BROJNIH TEORIJA (NASLAGA SHVAĆANJA) I OKRETANJA REALNOM ŽIVOTU

Tu su neki od razloga zbog kojih bi pojam „interno informiranje“ trebalo oslobađati atributa kao što su „biltensko“, „odužničko“, „papirnato“, „verbalističko“ i slično.

Podjela informacija na javne i interne, primarne i sekundarne ne samo da je neadekvatna i rigorozna nego i diskriminatorna, jer iz sfere informiranja gotovo potpuno isključuje neke njegove, veoma značajne oblasti i jednu informaciju ili entitet informacija favorizira do tih dimenzija da druge gube svaki značaj u funkciji informiranja, zadržavajući samo izvjesnu retoričku ili pežorativnu „vrijednost“.

Ovaj problem ima, međutim i šire dimenzije. Sve su, naime, dosadašnje podjele, kako na sisteme i podsisteme informiranja, tako i na vrste ili entitete, kategorije informacija bile diskriminatorne. Ključni pojmovi kao što su „sredstva“, „javno“, pa i sam pojam „informiranje“ neskriveno su „stidljivi“, inferiorni naspram onog drugog s kojim čine cjelinu, odnosno „opoziciju“ u dijalektičkom smislu. A to je ono što se zbiva, što je nejavno, što je sam tok, vrijednost, cilj, puni socijalni život.

I svaka podjela, shodno značenju te riječi, diskriminatorna je, jer hoće da razluči bitno od nebitnog, značajno od manje značajnog. Svaka teorijska „distinkcija“ ima svoje praktično, svojinsko – pravno i oralno i ishodište, i dejstvo. Zato u primjeru javno i interno, primarno i sekundarno, te obične i bezazlene riječi, u stvari, indiciraju duboke socijalne razlike, mogli bismo reći i ponore. Međutim, razlika ili „diskriminacija“ ne bi bila to kada ne bi zahvatila čitavo biće. Ona ne konfrontira samo dva lica, u ovom primjeru informiranje i zbivanje, nego i svaku od njih posebno i sve njene segmente. Naime, diskriminatorna karakteristika podjele („distinkcije“) posebno je izražena u oblasti informiranja i to ne samo u odnosu prema društvenom sistemu informiranja i brojnim sistemima internog informiranja nego i unutar tzv. sredstava javnog informiranja. Radio je, na primjer kao i printani mediji, u izvjesnom smislu zapostavljeni dok se društvene mreže i televizija smjenjuju na „listi“ popularnih vodećih, odnosno čine glasila koja se pažljivije prate, analiziraju i verificiraju.

To je jedan od razloga zbog kojih bi bilo potrebno preispitati sve dosadašnje podjele u oblasti informiranja i pokušati u realnom socijalnom životu uočiti, identificirati narastajuće kriterije za nove podjele, koje bi izrazile stvarne promjene i odnose, a ne veću „pamet“ i samo teorijsku sposobnost distingviranja. Činjenica je, naime, da podjele kao i sve drugo u društvu stvara i dovodi u pitanje samo vrijeme, odnosno egzistencija i djelovanje konkretnih ljudi i njihovih grupa, te da u

određenom vremenu nije moguće govoriti o opravdanosti ili neopravdanosti određene distinkcije. Ona je u tom času neosporna činjenica, vrlo korisno sredstvo u saznavanju u praktičnom djelovanju.

Sredstva javnog informiranja imala su, na primjer, u ranijem periodu u društvu uopće veoma izraženo mjesto, prije svega kao nešto novo i ono što donosi novost, govori o dalekom, nepoznatom, egzotičnom. Čovjek se, međutim, sve više okreće samom sebi, svojim problemima, osjećanjima i stremljenjima. Ne odbacuje informacije koje daju sredstva javnog informiranja, ali uočava značaj niza drugih izvora informacija. Prepoznaje također u informaciji izdaleka i neke nijanse samoljubivosti i agresivnosti drugog, koji hoće da kaže kako je, eto, njegov događaj značajan, njegova egzistencija u središtu pažnje, njegovi problemi svjetski itd. Ilustrativan je primjer pojam „primarna“ i „sekundarna“ informacija. U relaciji čovjek – svijet, odnosno njegovo okruženje, primarno je ono što mu prije svega omogućuje i poboljšava egzistenciju: hrana, san i odmor uopće, rad, druženje sa „drugima“. Međutim, kada je riječ o odnosima među društvenim grupama, primarno i sekundarno je najčešće izraz za skrivenu ili otvorenu hegemonističku i paternalističku pretenziju jednog prema drugom.

ZAKLJUČAK

Smatramo, dakle, da je podjela na sredstva javnog informiranja i interno informirane, na primarne i sekundarne informacije u mnogo čemu prevaziđena, da ne odgovara sadašnjim realnim zbivanjima u društvu. Time ne želimo osporiti opravdanost te podjele u ranijem periodu, kao ni za jednu izvjesnu upotrebu u sadašnjosti i budućnosti.

Ako se začas pokušamo osloboditi svih onih naslaga što ih stvara proces obrazovanja, teorija i „struka“, ko se, u fenomenološkom smislu, okrenemo realnom socijalnom životu, neće nam biti teško primjetiti veoma skladnu koegzistenciju, sa značajnim elementima koordinacije i tzv. poprečnih veza između javnog, društvenog i internog sistema informiranja. Međutim, u mnogim radovima koji se danas publiciraju u oblasti informiranja, ono se, gotovo bez ikakvog ostatka svodi na sredstva javnog informiranja. Ako se i pomenu drugi vidovi informiranja, onda je to samo uzgredno, fusnotično, nerijetko i u pežorativnom smislu.

U praksi se, međutim već duže vremena ostvaruje cjelovitost u organiziranju informiranja, što nije slučaj i sa razmišljanjima, razgovorima i teorijskim stručnim raspravama o ovom fenomenu. Čitava ova „teorija“ ili „priča“ o informiranju znatno kasni u odnosu na realna zbivanja, pa tako zadržava diskriminaciju i redukciju informiranja samo na sredstva javnog informiranja.

LITERATURA

- Bovée, C.L. & Thill, J.V. 2012. Suvremena poslovna komunikacija, deseto izdanje. Zagreb: Mate.
- Huseinagić, E. 2018. Osnove menadžmenta, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Travnik: Internacionalni univerzitet Travnik.
- Huseinagić, E. 2011. Menadžment u obrazovanju. Tuzla: PrintCom, d.o.o. Tuzla.